

FANCSIK JÁNOS

Üzenet Medvesaljáról

Farkas Ottó: *Koporsó részletfizetésre*

„Apró mozaikkockák, amelyekből összeáll a múlt”: írja bevezetőjében a kötet szerkesztője. Talán a véletlennek, talán a Covid 19-nek, de lehet, hogy egyszerűen csak az élet törvényszerűségének köszönhetem, hogy kezembe került ez a Szlovákiában napvilágot látott kötet. A járvány miatt szűkebb körre szorított beszélgetésünk közben adta kölcsön egyik szomszédom, akinek „Józsi bátyának” – mint rokonnak és adatközlőnek címezve – dedikálta a szerző.

A kereken 300 oldalon mintegy száz, érdekesnél érdekesebb helytörténeti jellegű írás olvasható az adatközlők és az egyéb források megjelölésével. Az emlékek forrásvidéke a

Nógrád és Borsod határán található Palócföld része, a barkók hazája, Medvesalja és környéke. Minthogy magam is itt, az országhatár közelében, Szombathy Viktor szerint az „északi hegyek ölelésében” ettem meg kenyérem javát, a tartalomjegyzék áttekintése és az átlapozás után azonnal ismerős témák ötlöttek szemembe.

Mivel családom apai ágon feltehetően Gömörsídről került Salgótarjába, megörültem, hogy két fejezetben is olvashatok a cseviceforrásos kis településről, ahol úkapám állítólag parádés kocsis volt az uraságnál. Családom eredetéről ugyan alig lettem tájékozottabb, de szívszorító érzés fogott el a falusiak által csak „Kisasszony”-nak nevezett, a Zichy családból itt maradt, törekeny alkatú, több nyelvet beszélő, nagy műveltségű Marietta néni viszontagságos életútjának megismerésekor. Annál is inkább, mert évekkel ezelőtt, felmenőim nyomainak keresgélése közben magam is megismerhettem a lepusztult környezetben omladozó kúriát, melynek egyik zugában, a vele egy fedél alatt lakó cigány családok segítségével, zúgolódás nélkül tengette életét.

A Trianon utáni kényszerű lakóhelyváltozások miatt felerősödő patriotizmus és identitástudat, valamint a kínzó honvágy együttesének érzésvilágát tükrözi az ugyancsak Sídról és Egyházásbástról kényszerűen elkerülő Mede és Tőre család felmenőinek életfogytig tartó ragaszkodása is a szülőföldhöz. Az egyébként tisztos megélhetést biztosító dunántúli városban megöregedő Tőre Sándor bácsinak is csak a „hazulról” hozott néhány korty csevice csillapította szomját, és a sírjába szórt maréknyi szülőföld ígérete adta meg végső nyugalját.

Több történet idézi a távoli tájakra kitelepített, szülőföldjüktől véglegesen elszakított családok, családrészek sanyarú sorsát, de akadnak tragikomikus helyzetek is a politika és a bürokrácia vadhajtásaiból fakadóan. Nem csoda, hogy a környékbeliek most is emlékeznek arra a lakodalomra, amely a tegnap még magyar Csehszlovákiában kezdődött a menyasszonyéknál, aztán másnap néhány száz méterrel arrébb, a tegnap még nem létező határon innen végződött Magyarországon, a vőlegényéknél. Csakhogy közben a határról tudomást sem vevő, nótázó lakodalmas menet után lövő fináncoknak sikerült a nagybőgőt szétlőniük. Mivel emberélet nem esett áldozatul, a gömöri szokásoknak megfelelően másnapig folyt tovább a lakodalom.

Említésre méltó „Józsi bátya” esete is, aki 1942-ben az akkor még Magyarországhoz tartozó Egyházásbáston született, melynek neve Csehszlovákiához kerülve Kostelna Bašta, majd Nova Bašta lett. Felnőtt korában, nősülése előtt lakhelyén, Salgótarjánban be kellett mutatni születési anyakönyvi kivonatát. Csak nagy tortúra után, térképen megmutatva kapta meg, egyetlen példányban, egy alkalomra. Mostanában, amióta az Európai Unió tagjai vagyunk, csak úgy, kíváncsiságból ismét kísérletet tett, és meglepődött, mert szülőfaluja polgármesteri hivatalában udvariasan fogadták, leültették és kávéval kínálva megkérdezték, hány példányban kéri.

Ismerősként, örömmel fedeztem fel a vadregényes Murány-patak völgyében található Beretke fotókkal illusztrált történetét is. Annál is inkább, mert fotós társaimmal kedves ismerősökre találva magunk is jártunk arra felé, s nemcsak fényképeztük a vidéket, de fotókiállítás is rendezhettünk az éppen akkortájt gyönyörűen felújított kúriában. S most a Beretkei „Vaslady” című fejezetből részletesen is megismerhettem a Beretkey család egyik kiemelkedő tagjának, Tornallyay Margitnak a szerteágazó közösségi tevékenységét, egyik kúriájának felajánlását a nevezetes, református árvaház létesítésére. El is határoztam, ha a sors még megengedi, a helyi folklór kincseit őrző gazdája meghívásának eleget téve néhány napot egyszer még szívesen eltöltenék takaros kis vendégházában.

Eddig azt hittem, Petőfi Sándor 1845 nyarán környékünkön történt látogatásának már minden részletét ismerem, de most kiderül, hogy a vidám mulatozással, nótázással, salgóí kirándulással töltött néhány nap után a várgedei kúriában élő barátjától, Kubinyi Ruditól 200 pengő adóssággal távozott. Ezt pedig abból a közelmúltban előkerült levélből tudhatjuk meg, melyet Petőfi így kezd: *Kedves Rudim! Megbocsátasz, hogy eddig nem írtam... házasodni készültem, most pedig azért fogok kutyafuttában írni, mert megházasodtam...* Aztán egy meleg hangvételű levélben részletesen leírja, számára milyen fontos, hogy adósságát tisztességesen elrendezte. Levelét így fejezi be: *Isten veled! Csókol igaz barátod Petőfi Sándor.*

Érzelmet keltőek már csak címeik alapján is: *A megalázott hitves*, a *Koporsó részletfjlesztésre*, a *Szüleim menekültek, én maradtam*, a *Vak prímás* és valamennyi többi fejezet. A szerző elfogulatlanságára jellemző a *Masaryk lovászja volt*, a *Babarik kenyere*, *A kiscsikó*. A *Kastélyok történetei* című fejezet pedig mindezen túl sok új dokumentummal is gazdagít bennünket. Részletesebben azonban már csak a két, határon túli költővel készített interjú említ meg, akik Pál József főszerkesztő révén a Palócföld folyóirattal is kapcsolatba kerültek. A Palócföld mindkettőjüktől közölt verseket, és részvételükkel annak idején író-olvasó találkozót is rendezett Salgótarjánban. Az *Ardamica* Ferencsel készített interjú címe: *Fa akartam lenni, bokor lett belőlem*, a másiké: *Veres János költőnél*. Mindkét költő életútja és költői pályája nagyon göröngyös volt. Részben egyébként is pesszimizmusra hajlamos érzékeny lelki alkatukból fakadóan, de főként a kisebbségi létből fakadó, nehezen viselhető korlátok miatt. Figyelemre méltó, hogy mindkettőjük meleg szeretettel emlékezik a Palócföldre és annak akkori főszerkesztőjére, Pál Józsefre, aki felfigyelt rájuk, és barátjukként felkarolta őket, segített visszanyerni költői hitüket.

Pál József hívására – Veres János kérésére – együtt látogattuk őt meg halálos ágyán. Nem tudtam ellentmondani, mert szinte utolsó kívánságaként említette, hogy szeretné, ha „Magyarból” legalább egyszer még életében megvizsgálná őt egy belgyógyász. Udvarias formalitások közepette, szomorkás hangulatban kezdődő beszélgetésünk során sápadt arca kezdett kipirulni, feje alá magasabb párnát kért, beszéde élénkebbé vált, Pál Jóskaival belemerültek az irodalom legújabb kérdéseinek megtárgyalásába olyannyira, hogy a betegvizsgálatról majdnem megfeledkezünk. Emléklül kaptam tőle én is egy dedikált példányt a *Jéghegy* címen megjelent utolsó kötetéből.

Most, Farkas Ottó szülőföldjéről összegyűjtött, érzelmekkel áthatott helytörténeti kötetét méltatva, Veres Jánostól kapott kötetem egyik versével ajánlom az Olvasó figyelmébe.

Egyszer majd

*A közeg, melyben forgunk, járunk,
oly paranoiás, beteg,
hogy róla épeszű költőnek
nem jön tollára láttelel.
Egyszer majd – talán sokára
megkérdik: hogyan éltetek?
De én, ki közben füstté válok,
akkor már nem felelhetek*

*(Szerk.: Vojtek Katalin, Beszédes Múlt Könyvek,
Regélő Múlt Polgári Társulás, 2020)*

SZERZŐINKRŐL

- ÁDÁM TAMÁS (1954, Balassagyarmat) költő, szerkesztő, újságíró.
- BALAJTHY FERENC (1946, Mór) Vajda-díjas költő, kedvelt műfaja a gyermekvers és a szonett.
- BARÁTHI OTTÓ, DR. (1944, Hatvan) közgazdász, újság- és közíró.
- BERÉNYI KLÁRA (1974, Debrecen) költő, könyvtáros, magyar nyelv és irodalom szakos tanár.
- BORDA JÁNOS (1955, Csanytelek) helytörténész, író, helytörténeti és novelláskötetek szerzője.
- CSÁK GYÖNGYI (1950, Kisvaszar) költő, író, pedagógus.
- CSONGRÁDY BÉLA, DR. (1941, Hatvan) Madách-díjas közíró, szerkesztő, tanár.
- FANCSIK JÁNOS, DR. (1932, Salgótarján) közíró, belgyógyász-reumatológus főorvos.
- FECSKE CSABA (1948, Szögliget) József Attila-díjas költő, publicista.
- ISTENES TIBOR (1972, Budapest) költő, író, esztéta, az Art'húr Irodalmi Kávéház szerkesztője.
- JÓNA DÁVID (1968, Budapest) költő, az Art'húr Irodalmi Kávéház alapítója, szerkesztője.
- JUHÁSZ LÁSZLÓ (1958, Salgótarján) a MNL Nógrád Megyei Levéltárának munkatársa.
- KARAFFA GYULA (1964, Nyíregyháza) költő, meseíró, a Börzsönyi Helikon szerkesztője.
- KOCZÓ JÓZSEF, DR. (1950, Perőcsény) helytörténész, nyugalmazott iskolaigazgató, Vámosmikola díszpolgára.
- KONYÁRI MÓNIKA (1971, Debrecen) költő, az Art'húr Irodalmi Kávéház szerkesztője.
- KOVÁCS BALÁZS (1997, Salgótarján) helytörténész és a Kádár-korszak kutatója.
- LUKÁTS JÁNOS (1943, Budapest) magyar-könyvtár szakos bölcsész.
- MONOSTORI TIBOR, DR. (1982, Székesfehérvár) közgazdász, történész, hispanista, a Korona „Lendület” kutatócsoportjának tagja.
- NAGY ANTAL RÓBERT (1974, Keszthely) pedagógus, költő.
- NAGY ZSÓFIA (1962, Nagykürtös, Vefkly Krtiő) felvidéki gasztroszakértő, gasztroblogger, rovat szerkesztő, ételkritikus.
- OLASZKA SÁNDOR (1989, Salgótarján) Somoskőújfaluban élő író.
- SULYOK LÁSZLÓ (1944, Nagybátony) magyar-történelem szakos középiskolai tanár, kulturális újságíró.
- SZENOGRÁDI FERENC (1938, Szécsény) Veres Pálné-díjas tanár, újságíró, helytörténeti kutató.
- SZENTJÁNOSI CSABA (1965, Budapest) költő, az Art'húr Irodalmi Kávéház szerkesztője.

A borító Krasznainé Konczili Éva a *Hőség* (70x100 cm, akril-vászon) és a *Jónás* (70x100 cm, akril-farost) című festményeinek felhasználásával készült. A borító belső oldalain látható alkotások: *Áldozat* (80x105 cm, akril-farost), *Csatalovak* (80x105 akril-farost).

Főszerkesztő:
DR. GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ

Főmunkatárs:
DR. CSONGRÁDY BÉLA
NAGY PÁL (Párizs)

Képzőművészeti szakértő:
KELE SZABÓ ÁGNES

Borítótervező:
RÁDULY CSABA

Online szerkesztő:
TAJTI BÁLINT

Tördelőszerkesztő:
HERNÁDINÉ
BAKOS MARIANNA

Kiadja: Balassi Bálint Megyei Könyvtár (3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)
Felelős kiadó: MOLNÁR ÉVA igazgató

Alapító:
Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlése

A lap díjai:

Nógrád Megye Madách-díja   Salgótarján Pro Urbe-díja
Nógrád Megyei Értéktár „Nógrádikuma”

Levélcím: 3101 Salgótarján, Pf. 18. ♦ Telefon: 32/521–560 ♦ Fax: 32/521–555
Internet: www.palocfold.wordpress.com ♦ Elektronikus cím: palocfold@bbmk.hu
Terjeszti a Magyar Lapterjesztő Zrt. (LAPKER) ♦ Egy szám ára: 500,- Ft ♦
Előfizethető a Balassi Bálint Megyei Könyvtárban és az elérhetőségeinken.
A Palócfold Könyvek sorozatban megjelent könyvek ugyanitt megrendelhetők. ♦
Kéziratokat és rajzokat megőrünk, de nem küldünk vissza.
ISSN 0555-8867 ♦ INDEX 25925

Palócföld

IRODAIMI MŰVÉSZETI KÖZLELETI FOLYÓIRAT

Ára: 500 Ft

21002

9 770555 886008